

Voorwoord

Het Latijnse woord *forus* betekent plank. Met wat planken laat zich een rechthoekige oppervlakte afzetten, ziedaar een *forum*.¹ Dat kan de plaats voor de markt zijn. Maar omdat het niet altijd marktdag is, laat staan kermis, biedt een *forum* extra ruimte voor het openbare leven in het algemeen. Weer meer in het bijzonder vinden er bijeenkomsten plaats over publieke onderwerpen; burgers kunnen daar een voordracht houden, gevolgd door open discussie. Die traditie gaat minstens terug tot de Griekse stadstaat, hoewel het latere *forum Romanum* als locatie het bekendst is.

Wat hopelijk meteen opvalt, is hoe een *forum* zèlf een vooraanstaande, beproefde voorziening voor interoperabiliteit is. Want vanouds instrumenteert een *forum* maatschappelijk verkeer inclusief ontwikkeling dankzij zijn publieke ruimte voor gevarieerde sociale betrekkingen. Vanaf oorspronkelijke beplanking tot en met immateriële omgangsvormen (lees ook: verkeersregels) geldt bij uitstek een *forum* daarom als wat tegenwoordig infrastructuur heet.

De korte betekenisgeschiedenis van het woord *forum* verklaart waarom juist het Forum Standaardisatie deze bundel heeft laten verschijnen. Weliswaar is het Forum ingesteld als “de denktank” van het College Standaardisatie en zijn deskundige leden benoemd voor die “adviserende taak.”² Maar “de uitvoering van beleid op het gebied van interoperabiliteit en standaardisatie,” dwz “de elektronische informatie-uitwisseling tussen overheden onderling en tussen de overheid, bedrijven en burgers” vergt natuurlijk allerruimste betrokkenheid. Dat laatste, betrokkenheid alom, is precies de eerste betekenis van *forum* als verkennende ontmoetingsplaats van opvattingen.

Zoals gezegd is interoperabiliteit beslist geen nieuw verschijnsel. Gekatalyseerd door digitale technologie blijkt echter groot onderhoud nodig. Het netwerk-karakter van de samenleving raakt zodanig verder verdicht, dat méér van hetzelfde niet langer volstaat voor dynamisch evenwicht. Het is echter de vraag in hoeverre feitelijk draagvlak bestaat voor kwalitatieve heroriëntatie op infrastructurele voorzieningen voor informatieverkeer annex –betrekkingen. En stel dat die noodzaak algemeen genoeg erkenning krijgt, welke richting moeten we praktisch op met voorzieningen voor interoperabiliteit? Welke (soorten) standaarden gaan we daarvoor toepassen?

¹ *A Comprehensive Etymological Dictionary of the English Language* (editie 1971, Elsevier, p. 292) geeft voor *forum* de Latijnse oorsprong als volgt aan: prob. meaning lit. ‘a place fenced by planks’, and rel. to *forus*, ‘plank, board[.]’

² Instellingsbesluit College en Forum Standaardisatie, in: *Staatscourant*, 7 april 2006, nr. 70, p. 8. Zie ook <http://www.forumstandaardisatie.nl/over-college-en-forum>

De hoofdstukken in deze bundel zijn door verschillende auteurs geschreven. De inhoud blijkt eveneens sterk gevarieerd. Deze uitkomst bevestigt dat interoperabiliteit à la digitale netwerktechnologie pas in een vroeg, zeg ook maar verkennend stadium verkeert. Het komt er inderdaad op neer dat de verzamelde verkenningen naar interoperabiliteit vooral tellen als evenzovele aanleidingen tot discussie. Ze vertegenwoordigen dus zeker niet de mening van het Forum Standaardisatie, laat staan dat hier het advies aan het College staat. Met deze bundel schept het Forum Standaardisatie daarentegen in eerste aanleg... een forum. De uitgave is verzorgd door het Bureau Forum Standaardisatie. Het Bureau maakt onderdeel uit van GBO.Overheid en ondersteunt College en Forum Standaardisatie.

Bijzondere erkentelijkheid verdienen alle auteurs. Zij droegen vrijwillig, zonder uitzondering enthousiast bij. Dat betekent overigens dat hun respectievelijke hoofdstukken vooral gelezen moeten worden als geschreven onder persoonlijke titel. Op die manier bevorderen ze in dit stadium optimaal de gewenste en noodzakelijke openheid van een forumdiscussie over interoperabiliteit. Dat geldt eveneens voor de Forumleden waarvan een bijdrage verschijnt. Welke auteurs hier verder gebundeld verschijnen, is uiteraard nogal willekeurig. Enige vertekening blijft echter onvermijdelijk en open(bare) discussie moet de eventuele nadelige effecten ervan bestrijden. De geïnteresseerde lezer met een boodschap over interoperabiliteit weet zich hierdoor hopelijk uitdrukkelijk uitgenodigd zich ermee (ook) uit te spreken. Dat kan gericht aan het Forum Standaardisatie, al dan niet via het Bureau bij GBO.Overheid. Op de colofonpagina staat contactinformatie vermeld.

Enigszins willekeurig, respectievelijk uitnodigend blijft eveneens de indeling van de hoofdstukken. De Inleiding draagt als ondertitel de hoofdtitel van de gehele bundel: Eerlijk zullen we alles delen. Dat is het motto voor de agendering van interoperabiliteit.

Deel I zet de algemene agendering kracht bij. De gehaaste lezer kan zich daar met enkele bondige hoofdstukken gauw vertrouwd maken met problemen en kansen. Deel II gaat wat de diepte in. Deel III thematiseert de burger als deelnemer aan informatieverkeer met 'aan de andere kant' de overheid. Daar komt ook de vitale kwestie van (burger)vertrouwen nader aan de orde. In Deel IV ligt de nadruk op wat overheidsinstellingen, al dan niet in een ketenverband, als deelnemers ondernemen om informatieverkeer te stroomlijnen. In dat gedeelte is tevens een bijdrage opgenomen over internationale normalisatie. Deel V bevat enkele hoofdstukken waarin de aanzet herkenbaar is van (elektronische) overheid die concrete ketens overstijgt, zeg maar netwerkarakter probeert te winnen. Daarin gaat Deel VI nog verder; de overheid is niet langer uitgangspunt als deelnemer (alle retoriek van burger-staat-centraal ten spijt), maar primair staan behoeften van burgers en bedrijven aan maatschappelijke ontwikkeling. Tenslotte behandelt Deel VII onder de noemer van semantiek een thema dat voor een strikt apart informatiesysteem verwaarloosd kon blijven, maar voor infrastructuur voor informatieverkeer op maatschappelijke schaal zelfs voorrang moet krijgen.

Hoe de reële variëteit van betekenissen naarmate het bereik van betrekkingen groeit, valt aardig te illustreren met sluitingsdatum. Voor de ene auteur betekent het de datum waarop z/hij allang met iets anders wil bezig zijn, zodat hij zijn bijdrage ver ervóór schrijft. Een andere auteur blijft echter druk bezig met andere onderwerpen; z/hij begint pas met schrijven ná het verstrijken van de sluitingsdatum. Met begrip voor hun verschillende opvattingen lukte het prima om er één bundel van te maken, met nogmaals dank voor alle bijdragen.

Sander Zwienink en Pieter Wisse

samenstellers